

בעי רמי בר חמא: אם אמר אדם: **קונם פירות האלו על פלוני**, ואחר כך החליפם אותו אדם בדבר אחר, **מהו בחילופיהן**, האם נאסרו עליו אף חילופיהן, או לו? (12)

מי אמרינן שטעם משנתינו שנאסרין החילופין, היינו משום שלכך נתכוין הנודר, ואם כן, דווקא **גבי דיליה** [לענין האדם עצמו], **הואיל ואדם אוסר פירות חבירו על עצמו, אדם אוסר אף דבר שלא בא לעולם על עצמו**, ולכן יכול לאסור על עצמו את חילופיהן.

מה שאין כן **גבי חבירו**, **הואיל ואין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו** — אף אין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו, ואף שנתכוין לכך, אין האיסור חל על חילופיהן.

או דילמא, טעם האיסור במשנתנו הוא **משום דחילופין כגידולין דמי**, ומדרבנן

נאסרו על המחליף עצמו, ואם כן, **לא שנא אם אסרם על עצמו, והחליף הוא, ולא שנא כשאסרם על חבירו, והחליפם חבירו** — ייאסרו?

אמר רב אחא בר מניומי, תא שמעי: האומר לאשתו: "קונם שאני נהנה לידך", לווה האשה מעות לצרכיה, **ובעלי חובין באין ונפרעין מן הבעל**.

שאמנם נאסרו עליה נכסי בעלה, אבל הרי עדיין נכסיו משועבדים לצרכיה, ולכן בעלי החוב חוזרין וגובים מהבעל⁽¹³⁾.

ואם הדין הוא שחילופין כגידולין דמו, **מאי טעמא בעלי חובין נפרעין?** הרי אנן סהדי, שנתכוין המלווה להלוות לאשה על דעת שהיא עצמה תחזיר לו, ולא נתן לה על דעת שיגבה את המעות מהבעל. שהרי מה שהוא מלווה לאשה — חילופי נכסי הבעל הם, ואם כן, אם מלווה לה על דעת שיגבה מהבעל,

והנאה על החפץ אוסר גם את מכירתו מן התורה, לפי המתבאר במסכת פסחים בתחילת פרק שני].

וכן, אין הספק אם מותרים חלופיהן לאדם אחר, דפשיטא שמתרין, שאין לך תופס את דמיו — אלא עבודת כוכבים ושביעית. אלא הספק הוא, האם נאסרין מדרבנן על המחליף. ועיין באפיקי ים סימן ט"ז מדוע האשה מקודשת בחליפי איסורי ההנאה כאשר לבעל הם איסורים, ורק לאשה הם מותרים.

13. כתב הר"ן, דהיינו אפילו לשיטת חנן, שסובר שהמפרנס אשת חבירו — הניח מעותיו על קרן הצבי, הני מילי כשהעלה לה מזונותיה. אבל כשהיא לווה, הרי חייבת היא במה שלוותה, ובעלי חובין נפרעין מן הבעל. עיי"ש.

וענבים של שנה זו יהיו אסורים עלי. ר"ן לקמן [נז א, וכפי שמסביר הט"ז יו"ד רטז ס"ק ג]].

12. כתב הר"ן, שבעיית רמי בר חמא אינה דווקא בקונמות, אלא בגידולים של כל איסורי הנאה. והיינו שהגמרא מביאה לקמן ראייה מהמקדש בערלה.

וכן, אין הספק האם מותר להחליפן לכתחלה, שודאי שכל דבר שאסור בהנאה — אסור למוכרו ולהחליפו. כי אם היה מותר להחליפו, הרי מצינו דמים לחמץ בפסח ולשור הנסקל, שהרי יכול למוכרו לגוי! ואם כן, אמאי תנן במסכת בבא קמא [צו א], שהגוזל חמץ וכו' פטור מן התשלומין? אלא ודאי שהספק הוא בשעבר והחליפן. [ועיין בחידושי חתם סופר בתחילת מסכת חולין, שדן בשאלה אם איסור

ואם הדין הוא שחילופין כגידולים, אם כן, למה כשקידש בחילופין — הרי זו מקודשת, הרי גם החילופין אסורים בהנאה!

ודחינן: **הכא נמי, לכתחילה הוא דלא.** כלומר, לכתחילה באמת אסור ליהנות אף מן החילופין. **ואי עבד** [ואם עבר ונהנה מהם] — **עבד** [חלו מעשיו]. משום שבאמת החליפין מותרים. (14)

מתניתין:

אם אמר אדם לחבירו: **"הריני עליך חרב"**, כלומר, שיהא אסור לך ליהנות ממני, כפי שאסור ליהנות מחרם שהחרים אדם לצורך בדק הבית (1) — הדין הוא שהמודר [חבירו] אסור ליהנות ממנו.

ואם אמר אדם לחבירו: **"הרי את עלי חרב"**, כלומר, שיהא אסור לי ליהנות ממך כפי שאסור ליהנות מחרם — אזי הנודר [זה שאמר] אסור ליהנות מחבירו.

ואם אמר לו: **"הריני עליך חרם, ואת עלי** [דהיינו, וגם אתה חרם עלי]" — אזי הדין הוא ששניהם אסורין. כלומר, כל אחד אסור בנכסיו של חבירו.

ושניהם מותרין בדבר של **"עולי בבל"**, וכפי

הרי ייעשה איסור על ידו, שהרי היא תיהנה מחילופי נכסי הבעל!

אלא וודאי נתן לה על דעת שיגבה ממנה עצמה, ומדוע יכול לחזור ולגבות מהבעל!?

אלא לאו — משום דחילופין לאו כגידולין דמו, ולכן באמת מותר להלוות לה על דעת שיגבו מהבעל, כיון שסוף סוף אינה נהנית מנכסי הבעל עצמם, אלא מחילופיהן!

ודוחה הגמרא את הראיה:

אמר רבא: דילמא לכתחילה הוא דלא, כלומר, כשבא להחליף איסור בהיתר לכתחילה, אסור, והחילופין נאסרים. **ואי עבד** — **עבד** [ואם נעשו חליפין בדיעבד] — מותר.

ולכן, כאן שבשעה שלוותה, שעדיין אינם חלופי איסור ממש, מותר לה ללוות ולאכול. ואף שאחר כך נפרעין מן הבעל, דיעבד הוא, שאז נעשו המעות חליפין למה שהיא אכלה.

אלא, תא שמע מהמשנה במסכת קידושין: המקדש אשה בפירות ערלה — אינה מקודשת. והטעם, משום שאסור ליהנות מפירות ערלה.

אבל אם מברך, וקידש אשה בדמיהן — הרי זו מקודשת.

חברו אסור בגידולי פירות אלו וחלופיהן.

1. כלומר, שאמר אדם על חפץ או בהמה שהרי הוא חרם, ומדובר בגליל, ששם סתם חרמים — לבדק הבית הם. ונחלקו בזה רבותינו, אם סתם חרמים לבדק הבית, או לכהנים. עיי' לעיל יח ב. ועיי' ברש"י על החומש

14. כתב הר"ן, דלענין הלכה, לגבי נודר עצמו שאמר "אלו", אפילו אם החליפן אחר, הנודר אסור בהן. אבל כשהדירו אדם אחר, וכן בנודר עצמו כשלא אמר "אלו", מסתבר שאזלינן לקולא.

אבל הרמב"ם [פ"ה מהלכות נדרים הלכה ט"ז] כתב: הרי גדוליהן וחלופיהן ספק, לפיכך

שתבאר המנה להלן, משום שהפקירום עולי
בכל לכל ישראל.

א-חמ ושניהם **אסורים בדבר של אותה העיר** שהם
דרים בה. מפני שאין לאנשי עיר אחרת חלק
בדברים אלו, ויכולים בני העיר למכרם, ואם
כן, הרי הם כשותפין שיכולין לאסור זה על
זה.

ואיזהו דבר של עולי בכל?

כגון הר הבית, והעזרות, והבור שבאמצע
הדרך, שממנו שותים עולי הרגל.

ואיזהו דבר של אותה העיר?

כגון הרחבה, והמרחץ, ובית הכנסת⁽²⁾,

והתיבה שנותנים עליה ספר תורה לקרות⁽³⁾,

והספרים [ספרי התורה שקורין בהם]⁽⁴⁾.

והכותב חלקו לנשיא.

והגמרא מפרשת שכוונת המשנה היא כך:
מה תקנתן כדי שיהיו מותרים להשתמש

בדברים של אותה העיר — יכתבו המדירים
את חלקם לנשיא, ואז יהיו המודרים
מותרים. כפי ששינונו, שהמדיר את חבריו,
יכול לתת לאחר במתנה, ואז יהיה המודר
מותר בו.

**רבי יהודה אומר: אחד הכותב חלקו לנשיא,
ואחד הכותב להדיוט** — מועיל כדי שיהיו
מותרים.

אלא, מה ההבדל בין כותב לנשיא —
לכותב להדיוט?

שהכותב חלקו לנשיא, מיד כשכתב לו שטר
מתנה, זכה הנשיא — ואין צריך אדם אחר
לזכות עבורו.

ואילו הכותב להדיוט — צריך אדם אחר
לזכות עבורו.

והכמרים אומרים: אחד זה, הנשיא, ואחד זה,
ההדיוט — צריכין לזכות, ואין מועילה
כתיבה לנשיא בלא זכיה⁽⁵⁾.

ומפני מה נקט התנא דווקא "הכותב חלקו
לנשיא"?

3. כך פירש הר"ן. והתוס' פירשו דהיינו
הארון שנותנין בו ס"ת.

4. כך פירש הר"ן. ותוס' פירשו, דהיינו שהיו
רגילים לקנות ספרים משל צבור ללמוד בהם בני
העיר.

5. הקשה הר"ן, לשיטת רבנן, מאי קא משמע
לן מתניתין, הרי שינונו כבר פעמיים שהמודר
וכו' נותן לאחר משום מתנה והלה מותר בה
[אבל לשיטת רבי יהודה קא משמע לן, דאינו
הנשיא צריך לזכות?]

ותירין, דקמ"ל דאף שאותו אדם שכתב חלקו

[ויקרא כז כח]. ועיין בדברי הר"ן בתחילת פרק
ראשון בביאור החרם האמור שם!

2. כתב הר"ן, שעל כרחך שמשנתנו כשיטת
רבנן היא, ולא כרבי אליעזר בן יעקב, שהרי
אמרינן לעיל שבית הכנסת — כחצר שאין בה
דין חלוקה. וכיון שנפסקה ההלכה לעיל כרבי
אליעזר בן יעקב — ליתא למתניתין דידן.

ותמה על הרמב"ם, שפסק [בפ"ז מהלכות
נדרים הל' ד' ה' ו'] כרבי אליעזר בן יעקב, ופסק
גם את משנתנו. וכבר השיג עליו הרמב"ן
בהלכותיו, היכי מזכי שטרא לבי תרי!